

O'QUVCHILAR BILIM SIFATINI OSHIRISH VA SINFDA INTIZOMNI MUSTAHKAMLASH

Hazratqulova Gavhar Xuramovna

fransuz tili o'qituvchisi

Xalamatova Sevara Eshmurodovna

boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Surxondaryo viloyati Muzrabot tumani

25-sonli umum ta'lim maktabi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada o'quvchilarning bilimga qiziqishini oshirish, ularni mustaqil fikrlashga yo'naltirish hamda sinfda intizomni mustahkamlash masalalari yoritilgan. Unda sinf rahbarining o'quvchilar bilan ishlashdagi o'rni, motivatsiya, rag'batlantirish va individual yondashuvning ahamiyati tahlil qilingan.*

Kalit so'zlar: *bilim sifati, motivatsiya, intizom, sinf rahbari, o'qitish metodlari, mustaqil fikrlash, rag'batlantirish*

Bugungi kunda ta'lim tizimida eng muhim vazifalardan biri — bilimli va intizomli yoshlarni tarbiyalashdir. O'quvchilarning bilim darajasi ko'p jihatdan sinfdagi intizomga bog'liq bo'ladi. Agar dars jarayonida tartib bo'lmasa, o'quvchilar bilimni to'liq o'zlashtira olmaydi. Shu sababli bilim sifati va intizom bir-biri bilan uzviy bog'liq tushunchalardir.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarning bilim sifatini oshirish asosiy shakli bu – dars hisoblanadi. Mashg'ulot davomida sinfda intizomni ham nazarda tutishimiz lozim bo'ladi shu bilan birga ta'limga oid atamalardan ham foydalaniladi, o'quvchilarga tushunarli bo'lishi uchun darsliklarda har bir xorij ta'limining izohi keltirilgan bo'lishi ham mumkin. Shu orqali o'quvchilar darslarga qiziqib o'tiradilar va o'tilayotgan mavzuni yaxshi tushunadi va buyumlarni, voqelikni yaxshi tushuna boshlaydilar. Dars davomida mavzuga oid metodlardan ham qo'llaniladi.

O'quv mehnatiga ongli munosabatda bo'lish, avvalo, ta'limning jamiyat hayotidagi o'rni va o'qishning shaxsiy ahamiyatini anglash bilan bog'liqdir. Shu bois sinf rahbarlari o'quvchilarga ularning asosiy vazifasi bilim olish ekanligini doimiy ravishda tushuntirib borishlari zarur. O'qishga mas'uliyat bilan yondashish faqatgina Vatan oldidagi burchni his etish bilangina cheklanmaydi, balki jamoa, o'qituvchilar, ota-onalar va o'z oldidagi javobgarlikni ham o'z ichiga oladi. Har bir o'quvchi o'zining sinf jamoasidagi o'rnini his qilishi, atrofidagilarning fikri va bahosiga e'tiborli bo'lishi muhimdir.

Ko'pincha o'quvchilarning past o'zlashtirishi ularning o'qishni to'g'ri tashkil eta olmasligi, ya'ni rejali va tizimli ishlash ko'nikmalarining yetarlicha shakllanmaganligi bilan izohlanadi. Shuning uchun sinf rahbari o'quvchilarda mustaqil ishlash, vaqtni to'g'ri taqsimlash va muntazam o'qish odatini shakllantirishga alohida e'tibor qaratishi lozim.

Tarbiyaviy ishlar jarayonida o'qish faqat shaxsiy manfaat emas, balki jamiyat uchun muhim faoliyat ekanligi o'quvchilarga muntazam tushuntirib boriladi. Mustaqil yurtimiz

taraqqiyoti bilimli, tafakkuri keng, har tomonlama yetuk yoshlarning kamol topishiga bog'liq. Shu sababli sinf rahbari bu masalani sinf yig'ilishlarida, yakka tartibdagi suhbatlarda hamda turli tarbiyaviy tadbirlarda keng yoritib borishi zarur.

O'quvchilarga o'qish oddiy jarayon emas, balki jiddiy mehnat ekanligi, unga mas'uliyat bilan yondashish lozimligi singdirilishi kerak. Buyuk alloma Abu Rayhon Beruniy ta'kidlaganidek, bilim muntazam takrorlash va izchil mehnat natijasida mustahkamlanadi. Haqiqatan ham, darsda va uyda tinimsiz mehnat qiladigan o'quvchilar yuqori natijalarga erishadilar.

Bilim sifati deganda o'quvchining o'zlashtirgan bilimini amalda qo'llay olishi, mustaqil fikrlay bilishi va tahlil qilish qobiliyati tushuniladi. Faqatgina yod olish emas, balki bilimni anglash va undan foydalanish ham muhimdir. O'quvchilarda aynan shu ko'nikmalarni shakllantirish o'qituvchining asosiy vazifalaridan biridir.

Bilim sifatini oshirish uchun, avvalo, darsni to'g'ri tashkil etish zarur. Dars qiziqarli, mazmunli va interaktiv bo'lishi kerak. Zamonaviy pedagogik metodlardan foydalanish bu borada katta ahamiyatga ega. Interaktiv metodlar o'quvchilarni faol ishtirok etishga undaydi, ularning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi va darsga bo'lgan qiziqishni oshiradi.

O'quvchilarning bilimini oshirishda motivatsiya muhim o'rin tutadi. Agar o'quvchi darsga qiziqsa, u bilimni oson o'zlashtiradi. Rag'batlantirish, maqtov, ijobiy baholash o'quvchilarning o'qishga bo'lgan munosabatini yaxshilaydi. Shu bilan birga, har bir o'quvchiga individual yondashuv ham zarur hisoblanadi. Har bir bolaning qobiliyati turlicha bo'lgani uchun o'qituvchi bu jihatni inobatga olishi kerak.

Sinfda intizomni mustahkamlash ham ta'lim samaradorligining muhim omilidir. Intizom bu faqat tartib emas, balki o'quvchilarning dars jarayoniga mas'uliyat bilan yondashishidir. Intizomli sinfda dars samarali o'tadi, o'quvchilar o'z vaqtida vazifalarni bajaradi va o'qituvchini tinglaydi.

Intizomni ta'minlash uchun dars boshida aniq qoidalar belgilanishi lozim. O'quvchilar bu qoidalarga amal qilishlari kerak. O'qituvchi esa o'zining shaxsiy namunasini ko'rsatishi zarur. Agar o'qituvchi intizomli bo'lsa, o'quvchilar ham unga ergashadi.

Shuningdek, darsning qiziqarli tashkil etilishi ham intizomni saqlashga yordam beradi. Zerikarli darslarda o'quvchilar chalg'iydi va tartib buziladi. Faol metodlar, savol-javob, guruh bilan ishlash, rolli o'yinlar darsni jonlantiradi va o'quvchilarni band qiladi.

Bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ham bilim sifatini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Multimedia vositalari, video darslar, elektron testlar o'quvchilarning qiziqishini oshiradi va bilimni mustahkamlaydi.

Shu bilan birga, o'quvchilarning bilimini nazorat qilish ham muhimdir. Doimiy baholash, testlar va og'zaki savollar orqali o'qituvchi o'quvchilarning bilim darajasini aniqlab boradi va kerakli choralarni ko'radi.

Bilim olishga qiziqish — o'quvchining muvaffaqiyat sari yetaklovchi eng muhim omillardan biridir. Haqiqatan ham, faqat bilimga chanqoq, izlanishga moyil o'quvchilargina o'qishda yuqori natijalarga erishadilar. Bu jarayonda esa sinf rahbarining o'rni beqiyosdir.

Chunki o'quvchilarning o'qishga bo'lgan munosabati ko'p jihatdan aynan sinf rahbarining yondashuvi, qo'llayotgan metodlari va ular bilan olib borayotgan individual ishlari bilan bog'liq bo'ladi.

Sinf rahbari o'z faoliyatida, avvalo, o'quvchilarda o'ziga bo'lgan ishonchni shakllantirishi zarur. Har bir bola o'z imkoniyatlarini his qilishi, o'z kuchiga ishona olishi kerak. Ayniqsa, ilk muvaffaqiyatlarni e'tirof etish va rag'batlantirish o'quvchilarning ichki motivatsiyasini kuchaytiradi. O'quvchi kichik yutuq orqali katta natijalarga erishish mumkinligini anglay boshlaydi.

O'quvchilarning bilimga bo'lgan qiziqishini oshirishda ularni nazariy bilimni amaliyot bilan bog'lashga o'rgatish muhim ahamiyat kasb etadi. Masalan, o'qituvchi o'quvchilarga biror fan yuzasidan oddiy topshiriq emas, balki ijodiy vazifa — biror ko'rgazmali qurol yoki kichik loyiha tayyorlab kelishni topshirishi mumkin. Bu jarayonda o'quvchiga "Sen buni bajara olasan", "Harakat qil, albatta uddalaysan" kabi dalda beruvchi so'zlar aytilishi muhimdir. Bunday yondashuv topshiriqni oddiy vazifa emas, balki ishonch belgisi sifatida qabul qilishga undaydi.

Natijada o'quvchi berilgan vazifani bajarish uchun qo'shimcha bilim olishga harakat qiladi, darsliklarga murojaat qiladi, izlanadi. Bu esa uning fanlarga bo'lgan qiziqishini oshiradi, mustaqil o'rganish ko'nikmasini shakllantiradi. Eng muhimi, u o'z mehnati natijasini ko'rib, har qanday yutuq ortida sabr-toqat va tinimsiz mehnat yotganini anglab yetadi. Shu orqali o'quvchi nafaqat bilim oladi, balki mehnatga hurmat va atrof-muhitga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo'lishni ham o'rganadi.

Sinf rahbarining yana bir muhim vazifasi — o'quvchilar haqida to'liq ma'lumotga ega bo'lish va bu ma'lumotlarni fan o'qituvchilari bilan baham ko'rishdir. Har bir o'quvchining qiziqishi, moyilligi, oilaviy sharoiti va psixologik xususiyatlarini bilish o'qitish jarayonini samarali tashkil etishda katta yordam beradi. Shu asosda fan o'qituvchilariga individual yondashuv bo'yicha tavsiyalar berish mumkin.

Ayrim hollarda o'quvchilarning ayrim fanlardan o'zlashtirishi past bo'lishi kuzatiladi. Bunday vaziyatda sinf rahbari befarq bo'lib qolmasdan, o'quvchi bilan bevosita ishlashi lozim. Eng muhimi, o'quvchiga dalda berish, uni yolg'iz emasligini his qildirishdir. Masalan, "Biz bu topshiriqni birgalikda albatta bajaramiz" degan yondashuv o'quvchida ishonch uyg'otadi. Zarur bo'lsa, fan o'qituvchisi yoki sinfdagi yaxshi o'zlashtiradigan o'quvchilar yordamga jalb qilinadi. Bu esa hamkorlik muhitini yaratadi va o'quvchining o'qishga bo'lgan qiziqishini yanada oshiradi.

Bunday qo'llab-quvvatlash natijasida o'quvchi o'z imkoniyatlarini qayta kashf etadi, o'qishga bo'lgan ishonchi ortadi va asta-sekin bilim olishga intilishi kuchayadi. Eng asosiysi, u muvaffaqiyatga erishish uchun harakat qilish kerakligini anglab yetadi.

Shu bilan birga, sinf rahbari o'quvchilarda intizomni shakllantirishga ham alohida e'tibor qaratishi zarur. Intizom — bu faqat tartib emas, balki o'zini boshqarish, vaqtni to'g'ri taqsimlash va mas'uliyatni his qilishdir. Dars jarayonida ham, darsdan tashqari faoliyatlarda ham o'quvchilarga to'g'ri yo'l-yo'riq ko'rsatish, ularni tartibga o'rgatish muhimdir.

Sinfda sog'lom muhit yaratish, o'zaro hurmat va hamkorlikni rivojlantirish orqali ichki intizomni mustahkamlash mumkin. Intizomli o'quvchi esa bilim olishga ham mas'uliyat bilan yondashadi.

O'quvchilarning bilimga qiziqishini oshirish, ularda o'ziga ishonchni shakllantirish va intizomni mustahkamlash o'zaro uzviy bog'liq jarayonlardir. Bu jarayonda sinf rahbarining to'g'ri yondashuvi, mehr va e'tibori hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib aytganda, o'quvchilar bilim sifatini oshirish va sinfda intizomni mustahkamlash o'zaro bog'liq jarayonlardir. Zamonaviy metodlardan foydalanish, motivatsiyani oshirish, darsni to'g'ri tashkil etish va o'qituvchining shaxsiy namuna bo'lishi orqali yuqori natijalarga erishish mumkin. Intizomli va faol sinf — sifatli ta'limning asosiy garovidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. R.A. Mavlonova, B. Normurodova. "Tarbiyaviy ishlar metodikasi". O'quv qo'llanma. Toshkent, "FAN" 2008 yil.

2. Abdurasulov T.X. Boshlang'ich sinf tabiatshunoslik darslarida innovatsion texnologiyalardan foydalanish. "Oriental Art and Culture" Scientific-Methodical Journal-(SI) II/2020. ISSN 2181-063X.-6 s.

3. Ibroimov Sh.I To'ychibekova A.A. Boshlang'ich sinf o'qituvchisi faoliyatida muloqat madaniyati va psixologiyasini shakllantirish usullari (tabiiy fanlar misolida). ACADEMIC RESEARCH IN EDUCATIONAL SCIENCE VOLUME 2 SPECIAL ISSUE 1. 2021.-17 s.

4. Mavlyanova R.A. Paxmankulova N.X Boshlang'ich ta'limda innovatsiya (metodik qo'llanma). -Toshkent, 2017. -195 s.

5. Mustafaqulova D.I. Tangirova D.E. Integrativ yondashuv asosida tabiatshunoslik fanlarining uzviyligini ta'minlash strategiyasi. Zamonaviy ta'lim/ SOVREMENNOYE OBRAZOVANI. 2017. 3. -83-89 s.

6. R.A. Mavlonova, O.T. To'rayev, O.Xasanboyeva, K.M.Xoliqberdiyev. "Pedagogika" T., "O'qituvchi" – 1998 yil.